

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Första Kammaren. N:o 30.

Tisdagen den 4 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet *von Friesen* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående pension för framlidne intendenten vid naturhistoriska riksmuseum, professorn Knut Hjalmar Stolpes änka Vilhelmina Emerentia Stolpe, född Holmgren; och

2:o) med förslag till lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.

Justerades protokollen för den 27 och 28 nästlidne månad.

Anmälades och bordlades

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 9, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på afdelningar äfvensom stadga angående måls handläggning i vissa fall af Kungl. Maj:ts högsta domstols afdelningar samfäldt, dels af berörda förslag föranledda, i statsverkspropositionen gjorda framställningar om höjning af anslaget till högsta domstolen och nedre justitierevisionen, dels ock tvenne med föranledande af Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag afgifna motioner; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till hämmande af tuberkulossjukdomens utbredning.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 251, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utlämnande af lån till ekonomiska landtmannaföreningar, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställning angående centralanstalt för försöksväsendet på jordbruksområdet;

n:o 53, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställningar angående skogsväsendet; samt

n:o 54, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställningar angående rikets allmänna kartverk.

Kungl. propositioner ang. försäljning af vin och malt-drycker m. m.

Föredrogs Andra Kammarens den 1 innevarande april bordlagda protokollsutdrag, n:o 242, innefattande inbjudning till Första Kammaren att förena sig med Andra Kammaren i dess beslut, att till Riksdagens särskilda utskott n:o 2 skulle öfverlämnas Kungl. Maj:ts propositioner:

a) med förslag till förordning angående försäljning af vin och maltdrycker samt

b) med förslag till förordning angående försäljning af tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka.

I sammanhang härmed föredrogs Kungl. Maj:ts ifrågavarande, likaledes den 1 i denna månad bordlagda propositioner.

Herr von Möller: Då jag vågar begära ordet vid remissen af dessa kungl. propositioner, sker det, emedan jag önskar framhålla några synpunkter, som jag hoppas måtte vinna beaktande af utskottet.

Under många år har ju Riksdagen önskat att erhålla förbättrade lagbestämmelser i detta ämne; och nu kommer den kungl. propositionen, när vi endast ha 3—4 arbetsveckor kvar af riksdagen. Det påminner onekligen om en länge sedan försvunnen tid för mig, då min barnjungfru skulle ge mig medicin, som jag icke ville taga — hon knep ihop näsan på mig, och då måste jag gapa och ta emot hvad som bjöds. Ty det ser verkligen ut, som om afsikten vore att Riksdagen skulle taga emot och bifalla den kungl. propositionen utan att hafva tid att grundligt hinna sätta sig in i det viktiga ärendet jämte alla de andra stora frågor, som samla sig mot slutet af riksdagen. Och huru skall man sedan kunna hinna motionera om de ändringar, som möjligen finnas önskvärda, och huru skall utskottet sedan hinna grundligt behandla allt detta till den 15 maj? Nog hade vi väl kunnat få denna proposition åtskilligt tidigare; och åtminstone borde kommittébetänkandet, som trycktes 1899 och 1900, kunnat utdelas vid riksdagens början.

Det är två frågor här, som nära beröra nykterheten på landsbygden och på hvilka jag därför ber att få fästa utskottets uppmärksamhet — öltskänkingen vid gästgifverierna och ölkrogarna vid statens järnvägsstationer på landet.

Tack vare det egendomliga sättet att behandla frågan, har Riksdagen redan i onsdags åtta dagar sedan, i anledning af sammansatta stats- och lagutskottets betänkande n:o 4, beslutat skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande en fullständig revision af skjutsstadgan, således äfven beträffande ölutsänkningen vid gästgifvargårdarne och skjutsstationerna och däraf föranledda missförhållanden. Nu, fjorton dagar senare, stiger samma fråga upp igen; enligt det kungl. förslagets § 6, mom. 2, skall gästgifvare äfvensom skjutsstationsföreståndare äga utan särskildt tillstånd rätt att till vägfärande utskänka maltdrycker. Hvad skall utskottet nu göra? Skall man kunna motionera i exempelvis den fråga, som jag här tillät mig väcka, angående bestämmande af visst maximum öl för utskänkningen och om införande af förbud mot utskänkning af öl annat än i sammanhang med utlämnande af mat? Då skulle Riksdagen komma att två gånger behandla samma sak, hvilket väl ej gärna är rimligt. Eller skall Riksdagen afslå den kungl. propositionen i detta stycke och behålla skjutsstadgan oförändrad samt på det sättet undanskjuta nykterhetsfrågan till dess den stora frågan om skjutsentreprenaderna blifvit vederbörligen afgjord? Jag gissar, att så kommer att blifva fallet. Men, mina herrar, nog är det egendomligt, att, om man önskar få en ändring till stånd, man dock skall vara tvungen afslå förslaget därom på grund af detta underliga sätt att ordna frågornas behandling. Jag vet icke, om Kungl. Maj:t insvept sig i någon hemlighetsfull Isisslöja, eller om sammansatta stats- och lagutskottet ens sökt lyfta denna slöja; men nog hade väl frågan om skjutsentreprenaderna bort uppskjutas för att behandlas i sammanhang med den väntade kungl. propositionen.

Min andra anmärkning rör järnvägsstyrelsen och dess ölutsänkning vid stationerna. Granskar man då 8 § i förslaget, så heter det där, att det tillkommer järnvägsstyrelsen att meddela tillstånd till utskänkning af vin och maltdrycker inom statens järnvägars stationsområden. Jag vet ju, att detta hittills gällt; men jag har aldrig kunnat inse, hvarför icke Konungens befallningshafvande i det län, där stationen är belägen, skall kunna tillmätas lika mycken kompetens och personalkänedom som en styrelse med säte i Stockholm, snarare mera. Hvilken kommer här att i själfva verket bli den bestämmande? Det blir naturligtvis vederbörande stationsinspektör eller trafikinspektören eller i bästa fall distriktschefen; dessa skola då tillerkännas beslutanderätten framför Konungens befallningshafvande och en mera vidsträckt beslutanderätt, än Konungens befallningshafvande äger; ty kommunalnämnd och kommunalstämma, som i fråga om andra liknande försäljningsrättigheter å landet skola höras och hafva absolut veto, om de äro eniga — de ha här ingenting att säga. Detta kan jag icke anse lämpligt.

Det heter i § 8, att järnvägsstyrelsen må lämna sådant tillstånd »endast där utskänkningen för trafikens behof finnes erforderlig». Ja, jag frågar: om man ställer emot hvarandra dessa två intressen, å ena sidan järnvägens eller, som det här kallas, trafikens

Kungl. propositioner ang. försäljning af vin och maltdrycker m. m.

(Forts.)

Kungl. propositioner ang. försäljning af vin och malt-drycker m. m.

(Forts.)

och å den andra nykterhetens, kommunens intresse — hvilket är det viktigaste?

För min del skulle jag vilja hoppas, att denna paragraf måtte ändras därhän, att utskänkingsrättigheterna vid stationerna meddelades af Konungens befallningshafvande på samma sätt som i moment 2, i fråga om enskild järnväg efter kommunalnämndens och kommunalstämmans hörande. Dessutom skulle jag önska, att man sökte begränsa själfva utskänkningen, exempelvis på det sätt, som Konungens befallningshafvande i Jönköpings län omnämner i sin skrifvelse, nämligen att befallningshafvanden »vid två å enskilda järnvägar belägna stationer, hvilka äro af turister med flere mycket besökta platser, tillåtit ölutsäkning under sommaren under förbehåll dock af förtäring för 25 öre för hvarje halfbutelj öl eller glas vin». Detta är något i samma riktning, som af mig föreslogs rörande ändring i skjutsstadgan. Det har visat sig lika omöjligt att vid stationerna afgöra, hvilka äro *resande*, som vid gästgifverierna, hvilka äro *vägfärande*.

Hvad som är aldeles faktiskt är — jag tror, att herrar landshöfdingar, som ha säte i Första Kammaren, skola däri ge mig rätt — att vid flertalet af svenska statens järnvägsstationer å landsbygden mycket finnes öfrigt att önska i afseende å nykterhetens upprätthållande. Jag hörde just i dag på förmiddagen ett exempel, som stöder mig i detta mitt påstående. Det är visserligen sant, att järnvägsstyrelsen vill vara en stat i staten; men jag vågar hemställa till eder, mina herrar, om icke äfven nykterheten kan ha anspråk på att kallas ett statsintresse. Och jag tror, att svenska statens intresse af att upprätthålla ordning och nykterhet är större än den andra fristatens — järnvägsstyrelsens — intresse att tillgodose en hop öldrunkares kraf att få sin törst stillad.

Jag har velat yttra dessa ord och hemställer, herr talman, att mitt anförande måtte få åtfölja den kungl. propositionen till utskottet.

Herr Sjöerona: Hvad jag nu kommer att yttra åsyftar egentligen Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af svagdricka, men jag kan icke underlåta att i anslutning till hvad den siste talaren anført kraftigt framhålla och betona den oafvisliga nödvändigheten att på något sätt råda bot mot det oskick, som råder öfver hela vårt land genom den utan behof af särskildt tillstånd vid gästgifverier och skjutsstationer utöfvade ölförsäljningen. Jag kan tala om för herrarne, att jag under sistlidne höst nödgats med mycken ovilja underskrifva ett entreprenadkontrakt, enligt hvilket det skjutsas för ingenting, uppenbarligen därför att man hade så goda inkomster på ölkrögeri, att man, för att vinna det, tog skjutsen för rakt ingenting. Det är något, som närmar sig ren skandal.

Det är emellertid om svagdricksförfattningen jag skall tillåta mig yttra några ord. Vi veta alla, mina herrar, att de, som företrädesvis vilja kalla sig nykterhetsvänner, nu under en lång följd

af år med stor ihärdighet kämpat för att få lagbestämmelserna angående svagdricka helt och hållet skilda från bestämmelserna angående vin och de starkare maltdryckssorterna, detta naturligtvis med det hufvudsyftemålet att kunna väsentligen skärpa bestämmelserna angående vin och de starkare maltdryckerna, hvilket icke kunnat låta sig göra, så länge som svagdrickat skulle gå in under den gemensamma benämningen maltdrycker, emedan man då skulle försvåra tillgången på svagdricka för dem, som vilja begagna sig därpå. I detta stycke öfverensstämmer jag, som visserligen icke kallas för nykterhetsvän, men som i verkligheten är en varm vän af nykterhet, med dessa nykterhetsvänner. Under stridens hetta hafva emellertid nykterhetsvännerna uppeldat sig till en nästan väl långt gående beundran för svagdrickat, som många gånger framhållits såsom nära nog ett livsvillkor för den arbetande befolkningen. Man har därför på allt sätt velat främja och underlätta försäljningen och tillgången till svagdricka, likvisst nu med det besynnerliga resultat, att man nu måste förbjuda försäljning af hembrygdt svagdricka. I detta afseende kan jag icke fullt dela deras åsikt. Jag vill därför först och främst tillåta mig säga, att jag icke kan dela denna uppfattning om svagdrickats nödvändighet och stora näringsvärde. Jag håller tvärtom före, att svagdrickats näringsvärde är mycket litet och att om man använder de penningar, som utgå för att skaffa sig detta svagdricka, till att i stället anskaffa verkliga födoämnen och därtill använda, såsom i forna tider skedde, vatten, skulle det vara mycket nyttigare både för hälsan och kassan.

Detta är nu en sida af saken. Hvad själfva nykterhetssidan angår, så har jag för min del under min nu 25-åriga verksamhet som styresman öfver ett län ansett mig både berättigad och skyldig att, när ansökning gjorts från en kommun om rättighet för en person att utskänka endast svagdricka, bevilja denna rättighet, och af statsrådsprotokollet inhämtas, att så skett äfven i Uppsala län. Detta har visat sig mycket lämpligt och fördelaktigt, och detta är väl egentligen just hvad som nykterhetsvännerna hafva önskat med sin ifriga strid, åtminstone hvad de rätteligen bort önska. Därigenom skapar man en försäljningsrättighet, som endast afser svagdricka. Man bereder tillfälle för dem, som därpå äro i behof, att skaffa sig denna dryck, medan å andra sidan dessa rättigheter förestås af ordentliga och redbara personer, hvilkas lämplighet blifvit pröfvad icke blott af de kommunala myndigheterna, utan äfven af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som meddelar rättigheterna. Det är naturligt, att bevisningen, huruvida en människa förtärt svagdricka eller öl, är mycket svår, och blir lika svår med dessa nya författningar. Det är väl emellertid alldeles gifvet, att man med denna anordning har en mycket stor garanti för att den, som icke begär annat än att få försälja svagdricka, icke ärnar försälja starkare drycker, och min personliga erfarenhet är, att jag icke haft det allra ringaste skäl till klagan eller bekymmer öfver försäljningsrättigheter af den sorten, som jag medgifvit. Helt annorlunda kommer det att ställa sig, om man nu lämnar, såsom

Kungl. propositioner ang. försäljning af vin och malt-drycker m. m.

(Forts.)

Kungl. propositioner ang. försäljning af vin och malt-drycker m. m.

(Forts.)

Kungl. Maj:ts proposition afser, denna svagdricksförsäljning helt och hållet fri, så att den endast beror på en anmälan. Då kan i hvarje stuga på landet inrättas en svagdrickskrog, som blir en förklädd ölkrog.

Man må icke inbilla sig, att dessa bestämmelser, som vi ha i det föreliggande förslaget, nämligen att på ett sådant ställe icke får finnas öl och än mindre brännvin och att de ej få blandas till och därstädes försäljas på andra än i lagen angifna kärl, blifva tillräckliga, ty det är en mycket lätt konst att i hemlighet tappa öl på sådana kärl, på hvilka förut funnits svagdricka.

Nu innehåller emellertid det statsrådsprotokoll, som åtföljer Kungl. Maj:ts proposition, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande i, bland andra län, Skaraborgs län har förordat hvad förslaget innehåller om svagdricksförsäljning. Detta har nu nödgat mig att särskildt vid detta tillfälle begära ordet. Härmed förhåller sig så, att enligt den nådiga remissen skulle öfver ett inom finansdepartementet utarbetadt förslag utlåtande afgifvas, innan sistlidne riksdag var afslutad. Jag har således icke deltagit i detta utlåtande. Det är afgifvet af landshöfdingeämbetet, och så är nog förhållandet med åtskilliga af de utlåtanden, som i statsrådsprotokollet sägas vara afgifna af Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

För min del var jag samtidigt härmed sysselsatt med att författa och såsom ordförande i Första Kammarens första tillfälliga utskott underskrifva ett betänkande, hvori uttalades en alldeles motsatt åsikt och hvori bestämdt uttalades, att svagdricksförsäljningen icke borde göras alldeles fri, utan bero på särskild pröfning af personernas lämplighet. Detta betänkande är afgifvet af 5 åktade ledamöter i denna kammare från skilda delar af riket utan ringaste meningsskiljaktighet och hvad mycket mera är: detta betänkande blef af Första Kammaren utan någon meningsskiljaktighet bifallet. Det vill synas mig som om vid sådant förhållande detta betänkande, och den sista maldryckskommitténs betänkande, som bestämdt afstyrker, att svagdricksförsäljningen skall lämnas fri — öfverståhållareämbetets och Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i Östergötlands, Kronobergs och Västernorrlands län yttranden, som äfven äro bestämdt afstyrkande och flera andra Kungl. Maj:ts befallningshafvandes utlåtanden hvori uttalas stor tvekan om lämpligheten att gifva svagdricksförsäljningen alldeles fri —, det vill synas, säger jag, som om alla dessa utlåtanden borde väga mera än de återstående länsstyrelsernas, i hvilka förordats, att den skulle blifva fri. Nykterhetsvännerna i Andra Kammaren hafva emellertid med all makt framdrifvit denna lagstiftning, som jag för min del anser vara nykterhetsfientlig, och nu hafva vi också fått förslag därom.

De herrar, som i likhet med mig kommit upp till hög ålder minnas nog väl, att när tillverkningen af det bayerska ölet började utbreda sig allt mer och mer i vårt land, hälsades ölet af nykterhetsvännerna som en god bundsförvandt i striden mot brännvinet, men det dröjde icke synnerligen många år förrän man fann, att det icke gick an att släppa ölförsäljningen helt och hållet lös,

och omsider finge vi förordningen af år 1886, som dock var tämligen knapphändig. Vi hafva nu under nära 40 år hållit på att, för bekämpande af misskruket däraf, skärpa och skärpa dessa bestämmelser, tills vi nu kommit därhän, att vi möjligen skulle få en lag, som man kunde hoppas vara fullt effektiv. Gifva vi nu svagdrickat alldeles fritt, så är det min tro, att man ganska mycket rifver ned hvad man under dessa 40 år byggt upp. Det skall nämligen nog icke dröja länge förrän det visar sig att, såsom jag redan antydte, svagdricksförsäljningsställen blifva på mångfaldiga ställen maskerade ölkrogar. Att detta skulle kunna vara något önskvärdt för nykterhetsvänner kan jag väl ändå icke tro, för att icke nu därjämte tala om den ytterst demoraliserande verkan som en sådan lönkrögerirörelse komme att medföra.

Jag var de första åren på 1860-talet tjänstgörande som biträde hos domare och som själf domhafvande inom Vestra och Östra Göinge härad i Skåne. Där pågingo då arbeten för byggande af södra stambanan, som naturligtvis åtföljdes af mycket brännvinslönkrögeri. Det inträffade, att det nästan vid hvarje ting förekommo sina 30 à 40 mål angående olaga brännvinsförsäljning med därmed förekommande värjemålseder och afläggande af falska sådana eder. Det var ett elände, som sannerligen till och med var värre än det brott mot nykterheten, som framkallades af den olaga brännvinsförsäljningen.

Jag kan sålunda icke finna annat än att — om man än i öfrigt må kunna bifalla detta nu framkomna förslag — man bör göra den ändringen, att svagdricksförsäljningen icke må få utövas utan särskildt tillstånd.

Jag skall anhålla, att detta mitt anförande måtte få åtfölja den kungl. propositionen till det utskott, som får dess behandling sig anförtrödd, och ber att få lägga detta utskottt varmt på hjärtat att noga taga i öfvervägande denna min framställning i fråga om rätten att idka svagdricksförsäljning.

Efter härmed slutad öfverläggning beslöt kammaren att, med antagande af den i Andra Kammarans protokollsutdrag n:o 242 framställda inbjudning, hänvisa de nu föreslagna kungl. propositionerna till Riksdagens särskilda utskott n:o 2.

Vidare beslöts, att till detta utskott jämväl skulle öfverlämnas de med anledning af nyssnämnda propositioner inom kammaren nu afgifna yttrandena.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 1 i denna månad bordlagda ärenden, nämligen bevillningsutskottets betänkande n:o 18, lagutskottets utlåtanden n:is 45—48 äfvensom Första Kammarans tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 5.

Herr *Åkerberg* afgaf en motion n:o 47, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, angående pension för framlidne intendenten vid naturhistoriska riksmuseum, professorn Knut Hjalmar Stolpes änka Vilhelmina Emerentia Stolpe, född Holmgren.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag om ändring i 19 och 25 kap. strafflagen.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,16 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
